Posamezna številka stane 1·50 din. Politična glasila v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

21. številka. MARIBOR, dne 7. maja 1925. 59. letnik.

Zopet P. P. vlada.

Pretečeni teden je odigral Pašič zopet eno od svojih navadnih iger. Danes teden je na presenečenje svoje lastne stranke in celo samih ministrov predal parlamentu ukaz o izpopolnjeni ali rekonktruirani vladi. Tega ni storil osebno, ampak je zopet »zbolel«, da se za več dni ne sreča z drugimi prvaki svoje stranke, predvsem pa z onimi, katerim je seveda sveto obljubil, da jih sprejme v vlado, pa tega ni storil.

Stara PP. vlada proglašena za novo.

Pašič je stal na čelu volilne vlade in proti parlamentarnemu redu in načelu ni podal ostavke, ko se je sestal novi parlament, ampak je na vse mogoče načine zavlačeval, mešal ter v negotovost zavajal politične kroge in javnost. Komaj se je parlament sestal, je bil že odgoden, a ko je Pašič velikonočne praznike raztegnil na en celi mesec in ko je bila volilna PP. vlada skoraj tri mesece neparlamentarno na krmilu, še Pašič vedno ni podal ostavke in otvoril krize, da se potom zaslišanja in posvetovanja predstavnikov parlamentarnih skupin na dvoru razčisti položaj.

Kar je Pašič napravil, je bilo tajno in zahrbtno. Tudi z radičevci se je »razgovarjal« sam in po svojih najrazličnejših posredovalcih, a pri tem je imel že v žepu ukaz proglasitve stare PP. vlade za novo.

S tem proglasom je po možnosti vse še poslabšal, kajti v to vlado je poleg samostojnih demokratov Pribičeviča, Žerjava in Lukiniča, sprejel še radikala Uzunoviča in Simonoviča, ki sta bila s samostojnimi demokrati najbolj vneta za uničevanje hrvatskih mandatov, odvrgel je pa dosedanjega radikalskega ministra Staniča, ki je pomirljivega značaja, — in samostojnega demokrata dr. Krizmana, ki zadnji čas ni bil zadovoljen in soglasen s tem, kar je delal Pribičevičev prvi oproda minister dr. Lukinič (afera Thurn—Taxis, izvajanje protihrvatske obznane itd.)

Radičevci in radikali.

Po znanih spokorniških izjavah radičevskih prvakov, zlasti pa Pavla Radiča, nečaka Stjepana Radiča, ki je ponovno naglašal, da govori tudi v sporazumu in imenu svojega strica, Pašičevi ljudje niso mogli dovolj pripovedovati in razglašati o sporazumu med radikali in radičevci, med najmočnejšo srbsko in najmočnejšo hrvatsko stranko, ali med dvoje najmočnejših skupin v sedanjem parlamentu. Kar črez noč je postal Pašič prvak sporazuma. — Na vse to pa pride sedaj kot pest na oko ponovna PP. vlada! — Za slepomišenje posebej določeni radikalski agenti pa še vedno pravijo, da se v delu za sporazum ni ničesar spremenilo. »Razgovori« glede sporazuma so samo podaljšani in če kdo vpraša: do kedaj, se pa reče: za par mescev, do jeseni, — kar je treba po vsem, kar se je doslej že zgodilo, takole tolmačiti: Prvo in glavno je, da ostane Pašič na oblasti, pa če bi se »razgovarjalo« tudi na večno.

Radikalsko vodstvo in sporazum.

Pošteni in pravi sporazum, ki bi dal za prvo vsaj boljšo in pravičnejšo upravo v državi, pa naj ga sklenejo in izvedejo kar naenkrat tudi radikali in radičevci, bi vsakdo najodkritosrčnejše pozdravljal. Res je tudi, da so mnogi radikali, ki iskreno želijo pravi sporazum, a samo to je, da se glas teh poštenjakov danes slabo sliši v radikalni stranki. — Prvo besedo ima danes v tej stranki družba, ki noče sporazuma. — V tem leži vse! — Vse, kar se danes počenja, ima samo namen, oslabiti misel sporazuma in vrste opozicije, da se na razpadu in razsulu zgradi ne sporazum, ampak vsemoč Pašičeve politike in oblasti.

Kar se Pašiča tiče se je že v par slučajih brezdvomno pokazalo, da noče sporazuma. Med vojno najprej na Krfu, kjer je izjavo (deklaracijo) o Jugoslovanih proglasil za nekaj, kar je samo »na videz za zunanji svet«, potem ženevski sporazum, ki ga je podpisal, ko se je po svoji izjavi že poprej odločil, da ga ne bo držal in izvedel, v skupni državi pa imamo najboljši dokaz za to v tem, da je Pašič po volitvah v marcu 1923 poslal svoje odlične strankine člane v Zagreb po znani »Markov protokol«, ki ga je zavrgel, ko so opozicijonalci vse svoje obljube izpolnili, radikali pa vse obljubljeno in zagotovljeno poteptali, četudi se je od njih zahtevalo samo to, kar dajejo v celem kulturnem svetu vladajoče stranke same od sebe. Da vodi radikalsko vodstvo sedaj razgovore in pogajanja o sporazumu v prvi vrsti potom dr. Laze Markoviča, Janjiča in drugih, ki so bili pod pošteno Davidovič—Koroščevo vlado obtoženi kot glavni korupcijonisti, je še posebno poglavje v presojanju vsposobljenosti današnjega radikalskega vodstva za sporazum.

Blok narodnega sporazuma.

ki je od srbske strani glavna zasluga poštenega politika Davidoviča, od prečanske pa dr. Korošca, ker lani radičevci niti enega samega dela te popustljivosti niso kazali, ki jo imajo sedaj napram Pašiču, daje duševno in stvarno jamstvo za pošteno in pravilno rešitev vsega tega, kar se všteva v sporazum ter se pod tem imenom tudi razume. Naziranje dr. Korošca o ureditvi skupne države Srbov, Hrvatov in Slovencev se je strinjalo že z mnogimi poštenimi radikali od Stojana Protiča do Nastas Petroviča in tako je jasno, da bi moč in sloga bloka narodnega sporazuma še vnaprej krepila in pritegovala poštene in častite člane radikalne stranke za uresničenje velikega dela — pravega in poštenega sporazuma.

Invalidski zakon.

Predhodnica sedanje vlade je nameravala predložiti narodni skupščini novi invalidski zakon, kojega načrt je bil izdelan skupno z Udruženjem vojnih invalidov in s sodelovanjem velikega prijatelja Udruženja in častnega člana g. dr. F. Ježa, bivšega načelnika v ministrstvu za socijalno politiko. Ta zakon bi vsaj deloma zboljšal gmoten položaj vojnih žrtev. Sicer je bilo tudi v tem načrtu še marsikaj pomanjkljivega in bi si želeli boljšega, a po dolgih letih čakanja, stradanja in trpljenja bi pač nas zadovoljil kolikor toliko. Pa pride padec Davidovičeve vlade in invalidski zakon je zopet splaval po vodi, kakor že parkrat poprej.

Po časopisnih vesteh je sedanji ministrski svet sprejel načrt novega invalidskega zakona, ki bi naj bil v kratkem predložen narodni skupščini v odobritev, oziroma uzakonitev. Kakor pa kaže ta načrt, bo novi invalidski zakon zelo slab, za vojne žrtve naravnost nesprejemljiv. Tako sedanji načrt ne priznava Udruženju vojih invalidov kot zakonite organizacije vseh vojnih žrtev države. Menda je že postalo Udruženje premočen faktor ter se bojijo kontrole. Zatorej je treba Udruženje razbiti. Da udruženju zadajo še hujši udarec, mu hočejo odvzeti vse dohodke, ki jih je doslej imelo in ki so mu omogočali, da je vsaj deloma blažilo bedo in gorje invalidske raje. Menda misli ministrska gospoda, ki ne pozna trpljenja in pomanjkanja, da če ne bo močne in enotne invalidske organizacije, invalidi za državo sploh eksistirali ne bodo. Zato proč z njo, invalidi pa naj ostanejo uboge pare. V upravo narodnega fonda, ki tvori jedro invalidskega zakona in ki bo glavni činitelj v bodoči invalidski upravi in ki so mu zasigurani v to svrho znatni dohodki, naj pridejo ljudje, ki nimajo srca do invalidov, da bodo o vojnih žrtvah odločali ljudje, o katerih imamo do seda slabe izkušnje, ker so se izkazali za nesposobne in da se zopet ne bo vedelo, kam gre denar, ki je namenjen za invalide. Ne bilo bi pa v upravnem odboru narodnega fonda zastopnika invalidov.

Poviški na pokojninah so tako malenkostni, da je naravnost sramotno, tako slabo nagraditi one, ki so to državo ustanovili. Po novem načrtu bi bile pokojnine za vse invalide-neoficirje enake, pač pa znatno nižje kot vse pokojnine, ki so bile predvidene v kateremsibodi dosedanjem načrtu. Enakopravnost in bratstvo pa se kaže v tem, da se deli invalide-oficirje iz prečanskih krajev in one iz Srbije

---

LISTEK.

Zgodbe napoleonskega vojaka.

Francoski spisal Erckmann-Chatrian; preložil Al. B.

6. nadaljevanje.

In roko položivši mi na ramo, je pristavil:

»Lepo je to, Jože . . . povem ti, da boš korporal, še predno bo konec vojne.«

»Saj sem vendar šepast!« sem vzkliknil razdražen.

»Šepast!« je odgovoril Kelc, ter se smehljal in mežikal; »šepast! To nič ne de, s takim obrazom pride človek vedno naprej.«

Komaj je bil končal, ko so se odprla vrata naborne komisije. Werner, drugi orožnik, je pogledal skozi vrata in zaklical s surovim glasom:

»Jožef Bertha!«

Jaz sem vstopil kar se da šepaje in Werner je zopet zaprl vrata. Župan in kantonski svetovalci so sedeli v polkrogu na priprostih stolih, gospod podprefekt in gospod župan pfalcburški v sredi v naslonjačih, tajnik Frelih pa pri svoji mizi. Izžrebanec iz Harberga se je pravkar zopet oblačil, neki orožnik mu je pomagal pripeti naramnice. Ta novinec z dolgimi, rjavimi, čez obraz visečimi lasmi, razgaljenim vratom in odprtimi usti je bil podoben človeku, ki ga peljejo na vislice. Dva zdravnika, štabni zdravnik iz bolnice in še drug v uniformi, sta se pogovarjala sredi dvorane. Okrenila sta se proti meni in rekla:

»Slecite se!«

In jaz sem se slekel do srajce, katero mi je Werner potegnil čez glavo. Drugi so me opazovali.

Podprefekt reče:

»Zdrav dečko.«

Te besede so me jezile, vendar sem odgovoril vljudno in ponižno:

»A sem šepast, gospod podprefekt.«

Zdravnika sta me pregledala. Štabni zdravnik iz bolnice, s katerim je bil mestni poveljnik brškone govoril o meni, je rekel:

»Leva noga je malo krajša.«

»Nič ne de!« je odgovoril drugi. »To ne ovira.«

Potem mi je roko položil na prsi in rekel:

»Ustroj telesa je dober. Zakašljajte.«

Zakašljal sem kar se da slabo, a on je kljub temu našel, da imajo moje prsi dober glas, ter pristavil:

»Le poglejte barvo obraza . . . zdrava kri.«

Ker sem videl, da me vzamejo, ako nič ne rečem, sem odgovoril:

»Jesih sem pil.«

»O!« je vzkliknil. »To je dokaz, da imate dober želodec, ker imate jesih radi.«

»A jaz sem šepast!« sem rekel obupan.

»To naj vas nič ne skrbi«, mi je odgovoril ta človek. »Noga je dobra, vam pravim.«

»Kljub temu«, je izpregovoril župan, »pa mladenič šepa že od mladih nog. To je znano po vsem Pfalcburgu.«

»Leva noga je nedvomno prekratka«, je takoj odgovoril zdravnik iz bolnice, »in to oprošča od službe.«

»To je res«, je zopet povzel župan! »jaz sem prepričan, da bi fant ne prenesel dolgega marša. Pri drugi etapi bi obležal.«

Prvi zdravnik ni rekel nič več.

Mislil sem že, da sem rešen, kar me vpraša podprefekt:

»Saj ste vi Jožef Bertha?«

»Da, gospod podprefekt«, sem odgovoril.

»Dobro, gospodje«, je nadaljeval in vzel iz listnice neko pisanje, »poslušajte!«

In pričel je čitati pismo. V njem je bilo povedano, da sem stavil, da pojdem v Zabern in da bom hitreje prišel nazaj kot Pinakel, da sva prehodila pot prej nego v treh urah in da sem jaz dobil stavo.

Nesreča je hotela, da je bilo to res! Pinakel, tisti lopov, me je vedno zmerjal s »šepcem«, in v svoji jezi sem stavil z njim. To je vedelo vse mesto, zato nisem mogel trditi, da ni res.

Ker sem zmešan in osupel stal tukaj, mi je rekel prvi zdravnik:

»S tem je vprašanje rešeno. Kar oblecite se.«

In obrnivši se k tajniku, je zaklical:

»Sposoben za službo!«

V strašni obupanosti sem se zopet oblekel.

Werner je poklical drugega, jaz pa nisem pazil na nič več . . . Nekdo mi je pomagal v plaščeve rokave. Hipoma sem bil zunaj na stopnicah. Ko me je Katarina vprašala, kaj se je zgodilo, sem globoko vzdihnil. Bil bi telebnil po stopnicah, da me ni obdržala teta Marjeta.

Šli smo ven skozi zadnja vrata in prekoračili mali trg. Plakal sem kot otrok in Katarina tudi. Pod tržiščem smo obstali v senci in se objeli.

Teta Marjeta je vpila:

»Lopovi . . . zdaj jemljejo celo šepce . . . pohabljence! Vse jim je dobro! Naj še nas vzemo!«

Ljudje so se zbirali okrog nas. Mesar, ki je tam na plohu sekal meso, je rekel:

»Za božjo voljo, teta Marjeta, molčite . . . Še zaprli vas bodo!«

»Naj me le zapro, pobijejo naj me«, je kričala. »Jaz pa pravim, moški so strahopetci, da dopuščajo take grozovitosti!«

Ker pa se je bil približal mestni narednik, smo šli jokaje dalje, zavili pri kavarni okrog ogla in stopili v naše stanovanje. Ljudje so nas opazovali z oken in govorili: »Se eden, ki pojde v vojno.«

Ker je gospod Gulden vedel, da bosta teta Marjeta in Katarina na dan popisovanja prišli h kosilu, je bil dal prinesti od »Zlate ovce« nadevano gos in dve steklenici dobrega alzaškega vina. Bil je prepričan, da me takoj izpuste — kako je torej strmel, ko nas je videl vstopiti tako obupane.

»Kaj pomeni to?« je rekel, potisnivši svilnato kapo nazaj na plešasto glavo in gledajoč nas s široko odprtimi očmi.

Jaz mu nisem mogel odgovoriti; zgrudil sem se v naslonjač in se spustil v jok. Katarina je sedla k meni ter mi roko položila okrog vratu. Pričela sva še bolj ihteti.

Teta Marjeta je pa rekla:

»Lopovi so ga vzeli!«

»To ni mogoče!« je vzkliknil gospod Gulden in roki sta mu omahnili.